

"כי תבוא חכמה בלבך ודעת לנפשך ינעם" (משלי ב)

הכנס הראשון למחקרי מרצים

"בין מחקר למעשה החינוכי"

יום רביעי כ"ח בסיון תשע"ז, 21 ליוני 2017

מכללת גבעת וושינגטון

מבוא

אנו שמחים לבואך לכנס הראשון למחקרי מרצים – בין מחקר למעשה החינוכי.

כמכללה אקדמית לחינוך בחרנו להקדיש כנס שיציג את המחקרים המגוונים והמרתקים, שנערכים בקרב חברי וחברות הסגל האקדמי של המכללה בתחומי החינוך והכשרת המורים. מתוך אמונה שעבודה זו נועדה לשפר את העשייה החינוכית, את הוראת המקצועות, ואת ההכשרה המקצועית של פרחי ההוראה.

בכנס מושבי מליאה שיתקיימו בהיכל התרבות ומושבים מקבילים שיתקיימו באולמות שונים. נא להגיע בזמן למושב אליו נרשמת, לכבות טלפון סלולרי ולהימנע מיציאה וכניסה במהלך המושב.

אנו מברכים אותך על ההזדמנות הייחודית שיש לך להיחשף לעשייה המחקרית העשירה המתקיימת במכללה, לצד הלימודים הסדירים, ומקווים שחשיפה זו תעודד גם אותך להרחיב את עבודת המחקר שלך בהמשך דרכך המקצועית.

בברכה ללימוד פורה ומהנה

פרופ' חנה קהת – יו"ר הכנס וועדת הכנס

וועדת הכנס

יו"ר - פרופ' חנה קהת

פרופ' שלמה מרגל

פרופ' דני מורן

ד"ר גלית אגם בן ארצי

ד"ר מירי באום

ד"ר יעקב טויטו

ד"ר מרדכי ליבנה

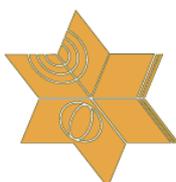
ד"ר תמר מאיר

ד"ר חגי משגב

המכללה האקדמית לחינוך

גבעת וושינגטון

חינוך פורץ דרך

המכללה האקדמית לחינוך גבעת ושינגטון שמחה להזמין

לכנס הראשון למחקרי מרצים "בין מחקר למעשה החינוכי"

יום רביעי כ"ז בסיוון תשע"ז, 21 ליוני 2017, בין השעות 8:30 – 16:30
בקמפוס גבעת ושינגטון

תכנית הכנס:

8:30 | התכנסות ורישום בהיכל התרבות

9:00 – 9:30 | פתיחה וברכות

יו"ר: פרופ' חנה קהת < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת סמינר הקיבוצים ומכללת אחוה

פרופ' שלמה מרגל < נשיא מכללת גבעת ושינגטון

ח"כ שולי מועלם-רפאלי < יו"ר סיעת 'הבית היהודי'

9:30 – 11:00 | מושב מליאה

יו"ר: ד"ר יעקב טויטו < המשנה לנשיא מכללת גבעת ושינגטון

על כימיה בתנ"ך < ד"ר מרדכי ליבנה < מכללת גבעת ושינגטון

זיופי עתיקות < ד"ר חגי משגב < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת הרצוג והאוניברסיטה העברית בירושלים

11:00 – 11:15 | הפסקה + כיבוד קל

11:15 – 12:45 | מושבים מקבילים

מושב א: חינוך מוסיקלי

יו"ר: ד"ר עדינה פורתוביץ < מכללת גבעת ושינגטון

ביטויה של סיטואציה תניכית במוסיקה. דרמטורגיה של פגישה טרגית
מרצה: ד"ר אפרת בוכריס < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת אורות ישראל

"ותודה למי שהביאנו עד הלום", השוואת סיפורי מקרה של התפתחות
מוסיקאים לאור מסלול ההכשרה

מרצה: גבי דרורה ברוק < מכללת גבעת ושינגטון

גיטרה - ליטורגיה: על השפעות החזנות הספרדית-פוטוגית במוסיקה אמנותית
מרצה: מר אריאל לזרוס < מכללת גבעת ושינגטון

מושב ב: חידושים בפרשנות המקרא

יו"ר: פרופ' משה צפור < מכללת גבעת ושינגטון ואוניברסיטת בר אילן
פשוטות מתחדשים במדרשי אגדה

מרצה: ד"ר יוספה רחמן < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת סמינר הקיבוצים ומכללת לוינסקי לחינוך

יחסו של הרב יוסף חיון לכפל ענין במילות שונות

מרצה: הרב ד"ר יוחנן קאפח-מכללת גבעת ושינגטון, מכללת אורות ישראל - רחובות

"טומאת היולדת וקדושת גן עדן"

מרצה: ד"ר גבי ברזילי < מכללת גבעת ושינגטון

מושב ג: שולחן עגול - פתרונות יצירתיים

לאתגרים שונים בהוראת ספרות אנגלית בבתי ספר בישראל-

יו"ר ד"ר קלרינה פריבורקין < מכללת גבעת ושינגטון

משתתפות:

ד"ר אורלי מרון < מכללת סמינר הקיבוצים

ד"ר אמי גלברט < מכללת הרצוג

ד"ר גלנדה זקס < המרכז הבינתחומי הרצליה

מושב ד: בין החינוך המיוחד לחינוך הרגיל

יו"ר: ד"ר רחל וינקלר

"הורים שמתערבים? לא חסרות דוגמאות..." עמדות מורים בחינוך הרגיל
ובחינוך המיוחד כלפי מעורבות הורים.

מרצות:

ד"ר גלית אגם בן ארצי < מכללת גבעת ושינגטון

ד"ר אליסיה גרינבנק < מכללת גבעת ושינגטון, המכללה האקדמית לישראל, מכללת אונו

היפראקטיביות (ADHD) והחינוך הדתי

מרצה: ד"ר יידיה ערמון < מכללת גבעת ושינגטון

לראות את התלמיד מגובה הכסא: על חווית ההוראה של מורים עם מוגבלויות
מרצה: ד"ר פנינה שורץ-שור < מכללת גבעת ושינגטון, האוניברסיטה העברית

12:45 – 13:45 | הפסקה + כיבוד קל

13:45 – 15:15 | מושבים מקבילים

מושב ה: הכשרה להוראה - בין עולמות

יו"ר: גבי גילה פינקלשטיין < מכללת גבעת ושינגטון

בניית זהות עצמית בנרטיבים של סטודנטיות להוראת אנגלית בפריפריה
מרצה: ד"ר מיירי באום < מכללת גבעת ושינגטון

הכשרת פרחי הוראה בעידן של טכנולוגיות ומציאות הולכת ומשתנה
מרצה: ד"ר הדס מלכה הכהן < מכללת גבעת ושינגטון

המורה החונך - זהות מקצועית

מרצה: ד"ר ורדה צימרמן < מכללת גבעת ושינגטון

מושב ו: הסטודנט כלומד וכמלמד

יו"ר: ד"ר ארנה זעירא < מכללת גבעת ושינגטון

סקרי הערכת הוראה - מה ניתן לעשות איתם? גישת ההערכה המעצבת

מרצה: ד"ר מיכל רמות < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת תלפיות

והאוניברסיטה העברית ירושלים

הצבר הישראלי וה"אחרים המשמעותיים" - טקסטים בעיתונות הילדים

הישראלית כמנגוני עיצוב זהות

מרצה: ד"ר ליאת מירב < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת סמינר הקיבוצים

הקשר בין הרגלי קריאת רומנים בקרב סטודנטים לספרות לבין תחושת המסוגלות העצמית

מרצה: ד"ר ארנה לויין < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת אחוה

מושב ז: שולחן עגול: הוראת התנ"ך במכללות דתיות - גישות ורלבנטיות

יו"ר פרופ' חנה קהת < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת סמינר הקיבוצים ומכללת אחוה

מתדיינים:

ד"ר ברוך אלסטר < מכללת גבעת ושינגטון

ד"ר אפרת בוכריס < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת אורות ישראל

ד"ר גבי ברזילי < מכללת גבעת ושינגטון, מרכז יעקב הרצוג

ד"ר חגי משגב < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת הרצוג והאוניברסיטה העברית בירושלים

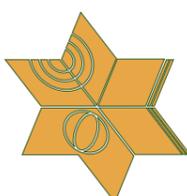
15:15 – 15:30 | הפסקה + כיבוד קל

15:30 – 16:30 | מושב מליאה

יו"ר: ד"ר תמר מאיר < מכללת גבעת ושינגטון, מכללת אפרתה

פרופ' יורם יובל

"מה זאת הצלחה - איך לגדל ולחנך ילד מצליח"

"הורים שמתערבים? לא חסרות דוגמאות..."

עמדות מורים בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד כלפי מעורבות הורים

ד"ר גלית אגם בן ארצי

ד"ר אליסיה גרינבנק

המחקר הנוכחי מתמקד בבחינת עמדות מורים כלפי מעורבות הורים בחמישה תחומים: מעורבות כללית, מעורבות סבילה בתהליך החינוכי, מעורבות פעילה בתהליך החינוכי, מתן שירותים וקבלתם וגיבוש מדיניות בבית הספר.

מטרתו העיקרית של המחקר הייתה לבחון אם קיימים הבדלים בין עמדותיהן של מורות המלמדות בחינוך המיוחד לבין אלה של מורות המלמדות בחינוך הרגיל, ולעמוד על טיבם של ההבדלים. נבחן גם הקשר בין תחומי המעורבות לבין משתני רקע של המורות: גיל, ותק והשכלה. המדגם כלל 157 מורות, שמתוכן 71 מלמדות במסגרות של החינוך המיוחד ו-86 במסגרות של החינוך הרגיל.

הנתונים נאספו באמצעות שאלונים מובנים של שמאי (2008) וגרימברג-זהבי (2007). נוסף על כך המורות נתבקשו לדווח על תחומי מעורבות רצויים, וכן על התנסות חיובית ושלילית בנוגע למעורבות הורים. ממצאי המחקר העלו כי קיימים הבדלים מובהקים בין שתי קבוצות המחקר בכל חמשת תחומי המעורבות שנבדקו.

נמצא כי למורות בחינוך הרגיל עמדות חיוביות יותר כלפי מעורבות הורים לעומת עמדות מורות בחינוך המיוחד. בקרב קבוצת המורות המלמדות בחינוך המיוחד נמצא קשר חיובי מובהק בין גילן לבין עמדותיהן כלפי מעורבות ההורים באופן כללי, ובפרט כלפי מתן שירותים וקבלתם.

ממצאי המחקר מעלים כי יש צורך להדריך מורים כדי שייטיבו לנתב את מעורבות ההורים. עוד עולה צורך לייעל את התקשורת בין מורים לבין הורים, בייחוד בין מורים המלמדים בחינוך מיוחד לבין הורי תלמידיהם.

רלוונטיות המחקר המקראי להוראה בכיתה

ד"ר ברוך אלסטר

כדי להבין את רלוונטיות המחקר המקראי להוראה בכיתה, יש לחלק את חקר המקרא לתחומי משנה. חקר המקרא כדיסציפלינה כוללת בין השאר עיסוק בלשון המקרא, בהיבטיו הספרותיים וההיסטוריים, ובהבנת האמונות והדעות שבו. תחומים אלה הינם רלוונטיים באופן ברור למערכת החינוך על כל שלביו ומגזריו, אם כי ברור שיהיו ניואנסים שונים בהוראה במסגרות לימוד שונות.

לעומת זאת, לתחומים אחרים בחקר המקרא חשיבות פחותה או שנויה במחלוקת בחלק מהמגזרים או הגילאים במערכת החינוך - כזה העיסוק ברקע התרבותי של המזרח הקדום, בביקורת הגבוהה והנמוכה, בתולדות הפרשנות ובביקורת פוסטמודרנית (כדוגמת הביקורת הפמיניסטית). אלא שגם לתחומים הללו, פרט אולי לביקורת הנמוכה, יכול להיות שימוש מועיל בהוראה בהקשרים שונים.

ברור שבחלק מהתחומים, אם לא בכלם, קיים מתח בין התפיסה המסורתית לזו המחקרית. מתח זה מהווה בעיה בשימוש בחקר המקרא בכיתה, במיוחד בחינוך הדתי. מצד שני, ההימנעות מחשיפה לגישות המחקריות מביאה אף היא לבעיה, הן בכך שהיא חוסמת חלק חשוב מהמסורת היהודית בפני הלומדים, והן כיוון שתלמידים רבים עלולים להיתקל במחקר בהמשך דרכם, ללא יכולת התמודדות.

בהקשר זה אציע כיוונים מתאימים להוראה בחינוך הדתי, שיכולים לאפשר שימוש בחקר המקרא באופן מבוקר וחיובי מבחינה דתית.

"בניית זהות עצמית בנרטיבים של סטודנטיות להוראת אנגלית בפריפריה"

ד"ר מירי באום

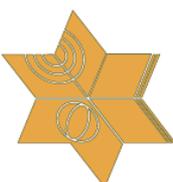

בשנים האחרונות יותר ויותר מחקרים בתחום רכישת שפה זרה (SLA: Second Language Acquisition) מתקדמים בחקר זהותו של לומד השפה, מתוך הבנה שזהות זו הינה מורכבת, משתנה-תדיר, וממוקמת בקונטקסט ספציפי, שאף הוא מורכב ומשתנה. מתוך כך, ישנה הכרה גוברת בחשיבותם של סיפורי-חיים אוטוביוגרפיים של לומדי שפה כמקור מידע איכותני רב-ערך, המאתגר חשיבה פשטנית ואבסטרקטית לגבי תהליכי לימוד שפה זרה ולגבי הלומדים עצמם ומניעיהם (Mercer et.al., 2012).

הרצאתי מתבססת על מחקר במסגרתו אספתי סיפורי-חיים של 19 סטודנטיות המתכשרות להוראת השפה האנגלית בשתי מכללות פריריאליות בדרום הארץ. סטודנטיות אלו באו מבתיים ומרקע חברתי שאינם דוברי-אנגלית, ובכל זאת הביעו אהבה עזה לשפה האנגלית ומחוייבות רבה ללימוד הוראת השפה ולמקצוען העתידי כמורות לאנגלית.

ההרצאה תתמקד בנרטיבים של שתיים מן הסטודנטיות, נרטיבים בהם מגוללות המספרות את סיפור היכרותן עם השפה האנגלית מילדותן ועד להחלטה להפוך את השפה למרכז חייהן המקצועיים. בחינה של שני הנרטיבים, המתמקדת בהבטים תמאטיים, סגנוניים ופרפורמטיביים, מגלה התפתחות הנתפסת כחיובית בעיקרה, ממצבים מורכבים של מצוקה מעורבת במשיכה, בשלבים המוקדמים של המפגש עם השפה הזרה, לחוויות של הצלחה ותחושת הישג עם רכישת השפה בגיל הבגרות. חוויות אחרונות אלו הינן חיוביות יותר, אולם גם הן מורכבות, והזהות הנבנית מכילה הן סיפוק והן תחושת זרות, תולדה של קיום מורכב החובק שני עולמות: המקומי דובר-העברית והזר דובר-האנגלית.

התהליך המתואר בנרטיבים - התפתחות ממצוקה לסיפוק - תואר על-ידי הפסיכולוג הנרטיבי דן מקאדמס (McAdams, 2006) כתהליך "רדמפטיבי", תהליך בו קשיים מובילים לצמיחה פנימית והתמודדויות הופכות ל"מקפצות" (Pals, 2006) להצלחה. אני טוענת כי תהליכים אלו קשורים ביכולתן של המספרות להפגין גמישות במיקום העצמי (self-positioning) ובעיצוב הזהות העצמית שלהן בתגובה לקשיים ושינויים לאורך החיים. בנוסף, אני מראה את חשיבותה של ההתקשרות לקהילה – ממשית או מדומיינת - בתהליך ההתפתחות של זהות רדמפטיבית מוצקה, הניצבת בין שני עולמות תרבותיים.

ביטויה של סיטואציה תנ"כית במוסיקה- דרמטורגיה של פגישה טרגית

ד"ר אפרת בוכריס

ההרצאה מבקשת להתייחס ליחסי גומלין בין מוסיקה לטקסט תנכי. היא בוחנת זאת בהקשר לסיטואציה הדרמתית המוצגת בשופטים י"א. כט-מ: סיפור פגישתם הטרגית של יפתח ובתו.

תמצית הסיפור: עם צאתו למלחמה כנגד בני עמון נדר יפתח הגלעדי נדר, שאם ינצח במלחמה, הוא יקריב את הראשון שיצא לקראתו. כשחזר עטור ניצחון, ראה לתדהמתו את בתו יוצאת לקראתו בתופים ומחולות.

העובדה כי המקרא מתאר את תהליך עלייתו של יפתח מגדילה את עוצמת נפילתו ומעצימה את המהפך שנוצר באחת; מ"איגרא רמא לבירא עמיקתא". נקודת מפנה זאת מחייבת את יפתח להתמודד עם דילמה שהיא מבין הדילמות הטרגיות ביותר העומדות בפני בן אנוש: האם עליו לקיים את נדרו ולהעלות לקרבן את בתו היחידה – או יגברו רגשות אב ויפר את נדרו. ה- Fortuna Instabilis, הגורל ההפיך של בני אדם, היווה מושא לשיח במקומות רבים בתנ"ך וגם לכתיבתן של יצירות ספרותיות רבות, ביניהן הטרגדיות היוניות.

המחקר הנוכחי מדגים כיצד בא המהפך הזה לידי ביטוי במוסיקה. הוא סוקר יצירות מוסיקליות מתקופות שונות ומדגים כיצד פרמטרים מוסיקליים מנוגדים באים לשירות הדרמטורגיה המוסיקלית, במיוחד נוכח העובדה האירונית והנוראה כי בת יפתח יוצאת לקראת גורלה המר בתופים ובמחולות. הכתיבה המוסיקלית אינה מנותקת מהתקופה ומהמקום בה נכתבה; כך באים לידי ביטוי האמונות והדעות של אותו הדור כמו גם הסגנון האומנותי המוסיקלי.

"ותודה למי שהביאנו עד הלום"

השוואת סיפורי מקרה של התפתחות מוסיקאים לאור מסלול ההכשרה

ד"ר דרורה ברק

שיעורי נגינה שונים במהותם מלימוד מקצועי אחר בהיותם מבוססי הוראה יחידנית לאורך שנים. זהו עולם בודד, בועה אליה נכנסים באופן קבוע מורה ותלמיד, ועמם דיירי המשנה המלווים את שניהם: הרצון להצליח, החשש מכשלון, הקשיים האובייקטיביים והסובייקטיביים, האגו, התהייה התמידיית אם עבודתנו אפקטיבית.

בעבודה בהוראת נגינה, גם כשזו נעשית בתוך מסגרות פורמליות, אין חומר לימודי מוסדר בתכנית לימודים. קיים מידע רלוונטי ליצירות ספציפיות אשר נלמד ביחד עם היצירות המבוצעות בשלבי הלימוד השונים ואשר התלמיד צובר אט אט לכדי קורפוס-ידע בו יוכל להשתמש וליישם ביצירות הבאות שילמד ובעשייה המוסיקלית שלו בכלל. לצד זה נמצאת ההתקדמות האיטית והאישית של כל תלמיד במעלה המאבקים האישיים שלו בחסרונותיו תוך ניצול יכולותיו הטבעיות. ייחוד כל מפגש כזה (כל תלמיד ספציפי וכל מפגש יחיד בתוך רצף מפגשים עם תלמיד), מעוררים במורה הרפלקטיבי תהייות רבות ושאלות מתמידות: האם זיהינו את הבעיה הנכונה, האם אנו נתקעים בחומת הדשדוש במקום משום בעיות מוטוריות, משום לחץ רגשי או משום מצוקות נפשיות שמונעות את ההתקדמות? האם מצאתי את הדרך הנכונה אל לבו של התלמיד, אל אוזניו, אל דרך החשיבה הייחודית שלו? וכיצד אפשר לבחון האם הצלחנו? האם רק במבחן התוצאה המיידית? או דוקא בהתבוננות אחרנית כל הזמן ובדיקת המרחק שעבר התלמיד מההתמודדות עם היצירה הקודמת לזו עמה הוא מתמודד עתה? מה לוקח עמו התלמיד לדרך? מה הוא זוכר? מה השפיע עליו באמת? מה הוא חושב שהשפיע עליו?

במחקר זה, שהתבצע בקרב תלמידים לשעבר, כאלה שכבר הצמיחו כנפיים ועפו מן הקן אל חייהם המקצועיים, לאו דוקא בתחום המוסיקה, התבקשו אלה לכתוב את כל מה שהם זוכרים שהשפיע עליהם לאורך שנות לימודי הנגינה שלהם, הן דברים מוסיקליים והן עניינים חוץ מוסיקליים. לאחר איסוף הנתונים, ניתוחם והשוואה ביניהם גיליתי שדברים שקיבלתי כמובנים מאליהם כמורה, לא תמיד היו מובנים מאליהם עבור התלמידים. הקריאה שינתה באופן משמעותי את הדגשים באופן ההוראה שלי וחשיפתה למורים אחרים יכולה להשפיע על הדרך בהם רואים את עבודתם.

"טומאת היולדת וקדושת גן עדן"

ד"ר גבי ברזילי

חוק טומאת היולדת בפרק יב בספר ויקרא מעורר שאלה גדולה, כיוון שיש בו הבדל בלתי מוסבר בין יולדת זכר ליולדת נקבה. לאורך הדורות ניתנו תשובות שונות ומגוונות להבדל זה. בהרצאה זו נעמוד על מספר גישות פרשניות לשאלה זו, מימי הבית השני ועד לפרשנות המקרא בימי הביניים, ונדגיש במיוחד את הקשר ??? שיצרו פרשנים קדומים בין לידה לבין בריאת האדם.

על זיופי עתיקות

ד"ר חגי משגב

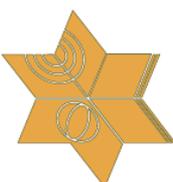
בין ארכיאולוגים לזיפני עתיקות קיים "מירוץ חימוש" עתיק יומין. הדור האחרון הוסיף לתחרות הזו כמה זיופים מרשימים במיוחד, שלשם חשיפתם היה צורך במגוון שיטות: פיסיקליות, לשונית, פליאוגרפיות ועוד. בהרצאה נכיר כמה מהזיופים ואת דרך חשיפתם המרתקת.

פשטות מתחדשים במדרשי אגדה

ד"ר יוספה רחמן

המונח "פשטות מתחדשים" מופיע לראשונה בפירושו של רשב"ם לראש פרשת וישב (בראשית לז, ב). בפתח הרצאתי אעמוד בקצרה על משמעותו בהקשרו ההיסטורי ועל חדשנותו עד עצם היום הזה. בחלק העיקרי של ההרצאה אצביע על קבוצה יוצאת דופן של מדרשי אגדה שחדשנותה עדיין לא הופנמה בדורנו. אציג כלים לאפיון מדרשי אגדה אלה ולניתוחם תוך הבלטת הקשר שלהם לפירושים פשטיים. הניתוח יהיה קשור גם לתכני האגדות, אך בעיקר לצורת הגשת הפירוש במסגרתן. אחתום את הרצאתי בהתייחסות למושג "דרכי הגשה של פירוש" וברלוונטיות שלו לדורנו.

הכשרת פרחי הוראה בעידן של טכנולוגיות ומציאות הולכת ומשתנה

ד"ר הדס-מלכה הכהן

עידן של מציאות הולכת ומשתנה, גלובליזציה חברתית, כלכלית ופוליטית וקצב מסחרר של פיתוח טכנולוגיות מידע ותקשורת מחייב פדגוגיה חדשנית שמשמעותה - גמישות והתאמה לצרכים ההולכים ומתפתחים של החיים.

מערכת החינוך בעידן הנוכחי צריכה לצייד את המורים במכלול הכישורים העדכניים הנדרשים מכל אזרח בחברה של היום, בכלל זה אוריינות מדיה ומידע ואוריינות לאזרחות דיגיטלית. אוריינות הנדרשת בעידן הנוכחי כוללת 4 ממדים המשולבים זה בזה ומרכיבים את מיומנויות המאה ה-21: ממד קוגניטיבי, ממד טכנולוגי, ממד חברתי, ממד אתי

מטרת העל של המכללות להכשרת מורים צריכה להיות הכשרת אנשי חינוך המכירים את הפדגוגיה החדשנית ואת הפוטנציאל הגלום בטכנולוגיות המידע והתקשורת, ממצים אותם בצורה מושכלת לצרכי הוראה, למידה והערכה ומהווים דוגמא להתנהלות מקצועית ואישית מול התלמידים ההורים והצוות החינוכי.

ההרצאה תציג: מהי ההכשרה הרצויה של פרחי ההוראה בעידן של טכנולוגיות מידע ותקשורת ומציאות משתנה? מה נדרש מהמרצים כדי לעמוד באתגר חינוכי זה? ואת הביטוי המעשי בדגש על ניצול הפוטנציאל הגלום בטכנולוגיות המידע והתקשורת לצרכי הוראה, הפקת חומרי למידה והבניית משימות.

מה זאת הצלחה – איך לגדל ולחנך ילד מצליח

פרופ' יורם יובל

הורים רוצים לגדל ילדים שיצליחו בחיים ושיהיו מאושרים. אבל - מה הכרחי להצלחה? מה מפריע להצלחת הילד ומה ממש לא משנה? האם יש "מתכון" לילד מצליח? כפי שעשה בסדרה ששודרה בערוץ 2, "איך להצליח בשישה שיעורים", בהרצאה זו בוחן פרופ' יובל את הידוע על הצלחת ילדינו ועל הדרכים להגיע אליה, ונותן מדריך שימושי למי שרוצה לעזור לילד שלו להצליח יותר. בהרצאה נסקור, נדגים ונסביר את שמונה ההמלצות הבאות, שכולן מבוססות-ראיות:

1. ילד לא יצליח בלי "דמות מיטיבה" ותחושת ייעוד וערך
2. אופטימיות מנבאת הצלחה
3. בלי אימון מפרך וממושך אין הצלחה יוצאת דופן
4. יכולת לדחיית סיפוקים יותר חשובה מאינטליגנציה לצורך הצלחה עתידית
5. אסור לשבח ילדים על כך שהם חכמים
6. כדי לגדל ילד מצליח, אסור להיות הורה מושלם
7. יכולת לנטוורקינג מנבאת הצלחה עתידית

כדי שיצליחו בחיים, ילדים חייבים ללמוד להיכשל.

כימיה בתנ"ך

ד"ר מרדכי ליבנה

פי אם-תַּכְבְּסִי בְּנֶתְךָ, וְתַרְבִּי-לָךְ בְּרִית--נִכְתָּם עֲוֹנָה לְפָנַי, נָא אֲדַנֶּי יְהוָה" (ירמיהו ב', כ"ב): - מהם הנתר והבורית הנזכרים בדברי הנביא?
וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחֹשׁת, וַיִּשְׁמְהוּ עַל-הַנָּס" (במדבר כ"א, ט). - כיצד והיכן הכין משה את נחש הנחוששת?

כד ויהוה, המטיר על-סדם ועל-עמרה--גפרית ואש: מאת יהוה, מן-השמים. כה ויהפך את-הערים האל, ואת כל-הפכר, ואת כל-ישבי הערים, וצמח האדמה. כו ותבט אשתו, מאחריו; ותהי, נציב מלח (בראשית י"ט, כד-כו). - מהם האש והגופרית שהמטיר הקב"ה על סדום ועמורה וכיצד נוצרים נציבי מלח?

כדי לענות על שאלות אלה ואחרות מפסוקים נוספים לאורך התנ"ך, דרוש ידע בכימיה, שהיא המדע העוסק בחומרים.

לכימיה (מדע) ולתנ"ך (ספר חוקים) יש לכאורה מעט מאד מן המשותף, אם בכלל. כאשר השניים מוזכרים בכפיפה אחת, הדבר בא בדרך כלל, להצביע על ניגודים בין השניים (בדומה לסתירות שישנן בין מדע לדת).

ואף על פי כן, עיון במקורות שעוסקים בטכנולוגיות עתיקות וגם בתנ"ך עצמו (שגם אותו ניתן לראות כמקור לידע מדעי/טכנולוגי), מראה שהידע הכימי בתקופת התנ"ך היה הרבה יותר גדול ממה שניתן אולי לחשוב.

ההרצאה על כימיה בתנ"ך תבליט אם כך דווקא את ההרמוניה בין השניים ולא את הקונפליקטים. להלן מספר נושאים המשלבים כימיה ותנ"ך:

- א. נציב מלח (אשת לוט) – איך נוצרים גבישים מוצקים?
- ב. מהי המשמעות של גפרית ואש מן השמים?
- ג. כיצד התבצעה הצביעה בעת העתיקה (תכלת וארגמן)?
- ד. אילו מתכות היו מוכרות בזמן התנ"ך וכיצד הפיקו אותן?
- ה. כיצד ניתן להבין את הסטיות (לכאורה) מחוקי הטבע שנזכרים בתנ"ך (לדוגמא, שמש בגבעון דום, מכת הדם על הנילוס, הסנה הבוער, וכו')
- ו. מבחן גיזת הצמר של גדעון – הניסוי המדעי הראשון?

ההרצאה תתייחס לחלק מהנושאים לעיל.

הקשר בין הרגלי קריאת רומנים בקרב סטודנטים לספרות בשלב ההכשרה המקצועית לבין תחושת המסוגלות העצמית להוראת ז'אנר הרומן בבתי הספר

ד"ר ארנה לויין

היה זה מארק טוויין שקבע: "לאדם שאינו קורא ספרים טובים אין יתרון על פני אדם שאינו יודע לקרוא". האמנם? אחד החסרים הבולטים במכללות האקדמיות לחינוך ובפרט כשמדובר בחוגים לספרות הוא טיפוח הרגלי קריאה של רומנים. סטודנטים-מורים אינם נדרשים לקרוא רומנים בשלב ההכשרה המקצועית וכפועל יוצא תחושת המסוגלות שלהם ביחס להוראת הרומן אינה הולמת את הציפיות במציאות. מטרת המחקר לאפיין את הרגלי הקריאה של הסטודנטים כצעד לקראת טיפוחם ושיפורם של ההרגלים וככלי לחיזוק המסוגלות העצמית להוראת הז'אנר.

מחקרים רבים נגעו בתחום חקר הקריאה, מעט מהם התמקדו בקריאת ספרות יפה בקרב סטודנטים. הרגלי הקריאה של סטודנטים נבדקו בחתכים שונים ובהם עמדות הסטודנטים כלפי קריאת ספרים (Applegate & Applegate, 2014), מקומה של הקריאה לשם הנאה והקשר בין קריאת ספרות קלאסית לאיכות ההוראה. עד כה לא בוצע מחקר מעמיק על הרגלי הקריאה של הסטודנטים לספרות בזיקה ליכולת ההוראה של ז'אנר הרומן ומכאן צומחת חשיבות המחקר ברמה התאורטית והיישומית.

המחקר התבצע במסגרת הוראה בקורס סמסטריאלי שהתמקד במאפייני הז'אנר תוך שימת הדגש על קשיים ואתגרים בהוראתו. מהלך המחקר כלל כמה שלבים והתבצע בעזרת מילוי שלושה שאלונים בהתאמה לשלבי הקורס. השאלונים שילבו חלקים סגורים שהורכבו משאלות רב-ברירה ומשאלות עמדות בסולם ליקרט לצד חלקים פתוחים בהם נדרשו הסטודנטים להביע עמדה.

ניתוח ממצאי המחקר מגלה שהרגלי הקריאה של הסטודנטים אינם עולים בקנה אחד עם משימתם המקצועית ללמד רומן. לפיכך, ניכרת השפעה ישירה של הרגלי הקריאה על תחושת המסוגלות ביחס להוראת ז'אנר הרומן. באופן מפליא ובהישען על מחקרים קודמים (Applegate & Mokhtari & Gardner, 2009 ; Applegate & Applegate, 2014) זוהה פער בין חשיבות הקריאה בעיני הסטודנטים לבין הרגלי הקריאה שלהם כמימוש לעמדתם. נוצר כאן מעגל סבוך שבו סטודנטים מצדדים בחשיבותה של הקריאה, אך הם עצמם אינם מרבים לקרוא. כפועל יוצא, הם אינם חשים מסוגלות ללמד רומן ומבחינה זו סביר להניח כי יתקשו גם במשימתם כסוכנים מעודדי קריאה (Danielson & Rogers, 2000).

"גיטרה-ליטורגיה":

על השפעות החזנות הספרדית-פורטוגזית במוסיקה אמנותית.

ד"ר אריאל לזרוס

ההסברים ילוו בנגינה חיה של דואו גיטרה וצ'לו בביצוע אריאל לזרוס בגיטרה ושירה וד"ר רחלי גלאי מהחוג למוסיקה במכללה בצ'לו.

הרצאה מוסיקלית-חוויתית העוסקת בשיח האומנותי אותו אני מנהל זה שנים רבות עם מורשתו של סבי, החזן הגיברלטרי אברהם בניסו. ההרצאה תכלול סקירה הסטורית קצרה על יהדות גיברלטר, הדגמות בגיטרה ושירה מעולם הפיוט והלאדינו הגיברלטארי אשר הושרשו ב"תיבת התהודה של הילדות", תוך התייחסות לבית הכנסת כחוויה מוסיקלית המעצבת המרכזית של חיי, מעין "גרסא דינקותא".

בהמשך אתן לכם הצצה לשולחן העבודה שלי תוך מבט אל טכניקות רלבנטיות כשימוש במודוסים רתמיים מסורתיים, כיוונים בלתי שגרתיים (סקורדאטורות), גישות "חזניות" להלחנת הפראזה המוסיקלית והתייחסות לכלי הנגינה העיקרי שלי, הגיטרה, כבעלת פוטנציאל להבעת דקויות ליטורגיות-פיוטיות.

יחסו של הרב יוסף חיון לכפל ענין במילות שונות

ד"ר יוחנן קאפח

אחד מכלי הפרשנות הבולטים בפרשנותם של ראב"ע ורד"ק הוא השימוש בעיקרון שדרך המקרא לכפול את דבריו במילים שונות. פרשנים אלו משתמשים בכלי זה על מנת לבאר מילים קשות או להסביר ביטויים או מילים כפולות. מן העבר השני ניצב מלבי"ם בן המאה הי"ט ששלל לחלוטין את השימוש בכלי פרשני זה. טענתו העיקרית הייתה שהתורה, בהיותה ספר אלוהי, אינה ככל הספרים ואין בה מילים כפולות או נרדפות.

מספר חוקרים עמדו על הדמיון שבין מלבי"ם לרב חיון בן המאה הט"ו, שאף בפירושו ניתן למצוא ביטויים רבים השוללים את השימוש בכלי פרשני זה. אותם חוקרים טענו שהדמיון שביניהם הוא מוחלט, אולם במחקר שכתבתי עמדתי על ההבדלים שביניהם.

בהרצאתי אציג את עיקרי שיטתו של הרב חיון ביחסו לשימוש לכלי פרשני זה, כיצד הוא מחלק בין מילים נרדפות וביטויים נרדפים, ובמה שונה דרכו משיטת מלבי"ם. עמידה נכונה על שיטתו יש בה משום תרומה חשובה לחקר תולדות הפרשנות היהודית בספרד של ימי הביניים.

המכללה האקדמית לחינוך

גבעת ושינגטון

חינוך פורץ דרך

הצבר הישראלי וה"אחרים המשמעותיים" טקסטים בעיתונות הילדים הישראלית כמנגנוני עיצוב זהות

ד"ר ליאת מירב

אמצעי התקשורת השונים, מהווים במה רחבה לדין בערכים, נרמות, אמונות, ופרקטיקות פוליטיות תרבותיות וחברתיות, ובשאלות יסוד כמו זהות לאומית נרטיב לאומי וזכרון קולקטיבי. קביעה זו נכונה לכלל העיתונות הכתובה, למבוגרים וילדים כאחד, בהיותם חלק בלתי נפרד מהחברה. במקרה של עיתונות הילדים, למאפייניה של הסביבה החברתית פוליטית, אליה משתייכים קוראי העיתון, לטיב התשובות שהיא מעניקה לשאלות של זהות, נרטיב, זיכרון, ולמהות הזיקה בין מנגנוני החברתיים-פוליטיים לבין העוסקים במלאכת הכתיבה והעריכה משמעות רבה בכל הנוגע לתכניו של עיתון הילדים ולבוסם הלשוני-גרפי ויזואלי.

שלל הטקסטים שהונחו ומונחים כמעשה שבשגרה על שולחנו של דור העתיד במסגרת עיתונות הילדים הישראלית, מהווים גורם מחברת ומעצב תרבות כאחד, מדיר ומשייך, ברוחם של מבנים אידיאולוגיים ספציפיים, מזמנים לו מפגש בלתי אמצעי עם התרבות, אליה נולד, ומהווים בבואה לסולמות של ערכים ומאגר של פרקטיקות גליונות ונסתרות, פרי עטם ותפיסותיהם, של העושים במלאכת חינוכו הפורמאלי והבלתי פורמאלי של הדור.

ניתוחם של טקסטים אלה¹ המייחס בראש ובראשונה חשיבות לאידיאולוגיה בה אוחז של הכותב, ולהלכי הרח השוררים בחברה, לצד נסיבות זמן ומקום, פותח אשנב אל אופני כינונה של זהות. גיבושה ושימורה של זהות לאומית הוא תהליך ייחודי שבמסגרתו מתרחשת בו-זמנית הבנייה וסימון של גבולות השייכות של הקולקטיב ושל "האחר". דהיינו, זהותו של הצבר הישראלי ותודעתו הלאומית עוצבו לא רק דרך הזיהוי וההזדהות עם הערכים, הסמלים, הטקסים, השפה והתרבות שהצבר הישראלי תפס כמייצגים את הקולקטיב שלו, אלא גם באמצעות הבחנה בינו לבין ה"אחרים משמעותיים" (significant others)², אלו שהוגדרו וסומנו כבעלי תרבות, שפה, מוצא וערכים שונים מאלה של הקולקטיב, (ידגר, 1999, עמ' 1; Triandafilydou, 1998).

במסגרת ההרצאה יוצג ניתוח תוכני ערכי וספרותי לשוני, של מגוון טקסטים אשר הוו זירה מרכזית להבניית זהותו של הצבר הישראלי אל מול ה"אחרים המשמעותיים" (הפנימיים – עולים ומהגרים, והחיצוניים – ערבים-פלשתינאים). טקסטים שתכליתם הייתה להגדיר מי משתייך לקולקטיב, מי מצוי מחוצה לו, ומי נתפס כמאיים על שלמותו. ההרצאה תדגיש את תרומתן של נסיבות פוליטיות לתהליכי כינון זהות, במסגרת השיח החברתי – הערכי התרבותי הכולל.

¹ במסגרת עבודת הדוקטור, נערך ניתוח ערכי ותוכני ולשוני ספרותי מעמיק של מדגם מייצג רחב של טקסטים כתובים וויזואלים בעיתון הילדים "דבר לילדים", עיתון תנועת הנוער העובד: "במעלה", "דבר", וכן "אותיות", "מעריב לילדים", "ענינים" וכן של תכניות לימודים מהשנים הרלבנטיות.

² טריאנדאפילידו (Triandafilydou, 1998) מניחה כי בכל עת יש "אחר" משמעותי יותר מאחרים אשר משפיע על עיצוב הזהות הלאומית. ה"אחר" זוכה לתואר "אחר משמעותי" בעיקר כאשר הוא הופך לאיום קיומי מבחינתה של האומה, מאיים על ייחודה או מערער על האותנטיות של זהותה.

היפראקטיביות (ADHD) והחינוך הדתי

ד"ר ידידיה ערמון

הפרעת קשב וריכוז עם היפראקטיביות (ADHD – Attention Deficit Hyperactivity Disorder) נחשבת לאחת ההפרעות השכיחות בקרב תלמידים (Kirsch, Doerfler, & Troung, 2015). מטרת מחקר זה היא לבחון את הקשר בין החינוך הדתי ל-ADHD בשני היבטים עיקריים: הבדלים בעמדות מורים ותלמידים (חילונים, דתיים וחרדים) ביחס לתפקוד תלמיד עם ADHD בבית ספר, ובתפיסת ההתנהגות הדתית של תלמיד זה.

הועברו שאלונים ל-150 מורי חטיבת ביניים ותיכון – 50 מורים מכל רמת דתיות (חילוני, דתי וחרדי), ול-450 תלמידים (בעלי רמת דתיות ורמת הפרעה שונים כמופיע להלן). כל מורה העריך שלושה מתלמידיו: 1. תלמיד רגיל – בעל התפתחות תקינה (וללא ADHD) 2. תלמיד שאובחן כסובל מ-ADHD ומטופל תרופתית 3. תלמיד שאובחן כסובל מ-ADHD ואינו מטופל תרופתית. כלי המחקר: 1. שאלון הערכת התפקוד של התלמיד בבית ספר (לימודי, חברתי, רגשי והתנהגותי), שנבנה והותאם על בסיס השאלון של ארטה (1999), ושאלון הערכת ההתנהגות התלמיד (ויסבורד, 2007). 2. שאלון תפיסת ההתנהגות הדתית, שנבנה לצורך המחקר, ועליו ענו המשתתפים למגזר הדתי והחרדי. לצורך בדיקת משתנים מתווכים בקרב המורים, הם השיבו גם על שלושה שאלונים נוספים: שאלון הבוחן את מידת הסגירות הקוגניטיבית של המורה (ישראלי, 2002); שאלון הבודק את העמדות כלפי שילוב תלמיד עם ADHD בכיתה רגילה (Antonak & Larrivee, 1995); ושאלון דמוגרפי.

החידוש העיקרי של מחקר זה הוא הוכחת הקשר בין ADHD לדתיות בשתי נקודות עיקריות:

1. המורים הדתיים והחרדים נמצאו מתנגדים יותר מהמורה החילוני לשילוב בכיתה רגילה של תלמיד המאובחן כסובל מ-ADHD, כל אחד וטעמו עמו. עמדה זו מן הסתם זולגת ליחס המורה לתלמידים אלו בכיתה.
2. תלמיד המאובחן כסובל מ-ADHD נמצא מתנהג דתית פחות מתלמיד רגיל הן בקרב הדתיים, והן בקרב החרדים. כמו כן, תלמיד המטופל תרופתית נמצא מתנהג דתית גבוה מתלמיד שאינו מטופל.

בדיון מוצעת האפשרות כי הירידה בהתנהגות הדתית היא חלק ממאפייני הפרעה, או לחלופין היא תוצר של הדחייה החברתית מהעולם הדתי. יש לתוצאות מחקר זה השלכות לסוגיות מרכזיות בחינוך הדתי, כמו עזיבת הדת ונוער בסיכון.

Round Table on Creative Solutions for the Various Challenges of Teaching English Literature in Israeli Classrooms

Dr. Klarina Priborkin

Dr. Priborkin will introduce the main topics to be discussed at the round table explaining the main problems and pitfalls the teachers of English are facing in the Israeli classrooms as well as the possible solutions through creative writing, technology and improvisation. She will present several practical creative writing exercises that promote our students' understanding of poetry and fiction briefly referring to the ways in which literature hones and develops our cognitive skills and empathy.

Dr. Marron will discuss the importance of teaching the socio-cultural and religious contexts in order to bridge the gaps between our students' cultural backgrounds and the texts they study. She will talk about Harry Potter's showdown with Voldemort, Jonas and the community in *The Giver*, Aslan in Narnia and several poems by William Blake (*The Chimney Sweeper 1&2*).

Dr. Gelbart will discuss teaching short stories using playback theater/improvisation to enhance shifts in perspective, connect to texts and understand that when studying literature, the whole is greater than the sum of its parts. ("Sunday in the Park" by Bel Kaufman and if time permits, "The Storyteller" by Saki (H. H. Munro))

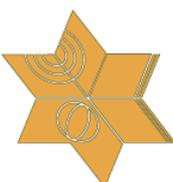
Dr. Sacks' talk is on finding ways to exploit the educational potential of cellphones in the English classroom. First students will study the poetry of William Carlos Williams or limericks and then using similar poetic structures and subjects they by Edward Lear and Ogden Nash, will create their own poetry on Whatsapp or SMS. Aside from incorporating their beloved cellphones, usually an unwelcome intrusion in the lesson, the creative play of ideas while creating poetry breaks with strict grammatical rules, allowing students to "have fun" with the language..

Participants: Dr. Amy Gelbart, Dr. Glenda Sacks, Dr. Orley Marron and Dr. Klarina Priborkin

תקציר בעברית:

פתרונות יצירתיים לאתגרים שונים בהוראת ספרות אנגלית בבתי ספר בישראל

חשיבות השימוש בכתיבה יצירתית, טכנולוגיה ואימפרוביזציה בהוראת ספרות אנגלית, שימוש במדיה החדשה והטלפון החכם בהוראת ספרות אנגלית, שימוש בתאטרון הפלייבק על מנת להבין את נקודות המבט המוצגות בטקסט, חשיבות הבנת הקונטקסט החברתי, התרבותי והדתי של היצירה על מנת לגשר על הפערים בין המיליה התרבותי של התלמיד הישראלי לטקסט הנלמד, הערך המוסף בהוראת ספרות בשפה זרה.
משתתפות: ד"ר קלרינה פריבורקין, ד"ר אורלי מרון, ד"ר אמי גלברט, ד"ר גלנדה זקס

המורה החונך: זהות מקצועית

ד"ר ורדה צימרמן

החוליה המשמעותית בתהליך הקליטה של המורה החדש בשנת ההתמחות הינו המורה החונך והוא הוגדר בארץ בתור הגורם העיקרי המסייע למורה לטפח את זהותו. החונך נדרש לתת מענה לצורכי הלמידה של המורה המתמחה, להתכוון אל קשייו ולתמוך בתהליכי הסוציאליזציה שלו במוסד הקולט. וגם, המורה החונך נדרש להעריך את המתמחה לקראת קבלת רישיון ההוראה. במהלך החניכה, החונך עשוי לשוב ולבחון היבטים בזהות המקצועית, המגובשת כביכול, שלו עצמו. בקורפוס המחקרי בארץ נבחנה דמות המורה החונך מבחינת תרומתו להשגת יעדי שנת ההתמחות בעבור המתמחים. ואילו, המחקר הנוכחי בדק את תרומת החניכה לעיצוב זהותו המקצועית של המורה החונך עצמו. המחקר בחן כיצד המורים החונכים מפרשים את זהותם המקצועית בזיקה ל רכיבי ה"אני המקצועי" המוצגים ב"מודל האינטרפרטיבי" של קלצטרמנס וונדנברג' (Kelchtermans & Vandenberghe, 1994). שאלת המחקר היתה: כיצד המורים החונכים בפועל ממשיגים את זהותם המקצועית בזיקה לרכיבי ה"אני המקצועי" ?

שיטת המחקר: ננקטה שיטה איכותנית-פרשנית לאיסוף הנתונים ולפרשנותם.

כלי המחקר: התקיימו 15 ראיונות, חצי מובנים.

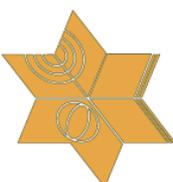
המשתתפים: 15 מורים/ות חונכים, חמישה מהם הוכשרו לחונכות. פרופיל המשתתפים:

מגזר	ערבי	יהודי
	6	9
מין	זכר	נקבה
	7	8
שכבת גיל	יסודי	על-יסודי
	8	7
הכשרה פורמאלית לתפקיד החונכות	עבר הכשרה	לא עבר הכשרה
	5	10

תחום הוראה		
מדעים מדויקים	מתימטיקה	2
מדעי חברה	הסטוריה	3
	אזרחות	3
מדעי הרוח	שפה עברית	2
	שפה ערבית	2
	ספרות עברית	2
	אומנות	1

ניתוח הנתונים: הראיונות תומללו ונתחו בזיקה למתודת ה grounded theory. התבצע ניתוח תוכן.

ממצאים: חשיפת הדרך בה המורה החונך תופס את זהותו המקצועית ביחס ל- 7 רכיבים: דימוי עצמי, תפיסת תפקיד, מוטיבציה לתפקיד, סיפוקים בתפקיד, הערכה עצמית ופרספקטיבה לעתיד. **תרומת המחקר** בבחינת תרומת החונכות לעיצוב הזהות המקצועית של מורים חונכים בפועל והוא עשוי לשפוך אור על תכנון דגשים בקורסים להכשרה ייעודית של מורים חונכים ולפיתוח מקצועי של מורים חונכים בפועל.

הוראת התנ"ך במכללות דתיות – גישות ורלבנטיות

פרופ' חנה קהת

בשולחן העגול ישתתפו חוקרים/ות שמלמדים/ות תנ"ך במכללות אקדמיות דתיות לחינוך. נדון במספר סוגיות המאתגרות את המרצים/ות הללו במפגש המורכב והטעון בין חקר התנ"ך המודרני לבין הוראת תנ"ך במערכת החינוך הממלכתית – דתית.

נדון בנושאים הבאים:

1. ספרות או היסטוריה? פרשנות, או מחקר? משמעות אישית עכשווית, או הבנת פשוטו של מקרא? גישות דיסציפלינריות שונות בלימוד התנ"ך והוראתו.
2. שאלת הרלבנטיות של מחקר התנ"ך לפרחי ההוראה.
3. אתגרים דתיים וחינוכיים במפגש בין מחקר לתפיסה המסורתית בלימודי התנ"ך.
4. אתגרים מיוחדים של מורים מסורתיים עם לימוד והוראת תנ"ך במערכת החינוך.

רציונל:

מגוון המרצים ומגוון הסטודנטים/יות במכללת גבעת וושינגטון, מזמנים הזדמנות מיוחד לידון באתגרים של המפגש בין מרצים בעלי תפיסות עולם שונות מבחינת חקר התנ"ך לבין תלמידים/ות בעלי זהות דתית מגוונת ושונה.

בנוסף לכך, רובם/ן של תלמידים/ות המכללה מצויים על רצף רחב של זהות דתית, בשולחן זה נעסוק בהתלבטויות שלהם, מה להביא ??? לכיתה? כיצד לגשת להוראת התנ"ך ומה היא הדרך הנכונה ללמד תנ"ך?

משתתפים/ות (לפי הא"ב): ברוך אלסטר, אפרת בוכריס, גבי ברזילי, חגי משגב, חנה קהת (מנחה)

סקרי הערכת הוראה- מה ניתן לעשות איתם? גישת ההערכה המעצבת

ד"ר מיכל רמות

ד"ר מיכל שודל

סקרי הערכת ההוראה (SET) Student Evaluation of Teaching)) נמצאים בשימוש נרחב באקדמיה הן למטרות מסכמות והן למטרות מעצבות (Morley, 2014) בסקרי הוראה מסורתיים מדורגים מספר היבטים כגון: ארגון השיעור, בהירות ההוראה וכו'. לצורך הדירוג משתמשים בסולם ליקרט. קיימת בעייתיות בשימוש בסקרי הוראה מסוג זה לצורך שיפור ההוראה מאחר והם יותר מדי כלליים. לדוגמה, אם הסטודנטים דרגו באופן נמוך את הערך "ארגון הקורס", לא לגמרי ברור מה בעיית באופן בו הקורס מאורגן ומה בדיוק על המרצה לשפר. על מנת להגדיל את הפוטנציאל של ה-SET, אמצה האוניברסיטה העברית בשנת 2014 פורמט חדש של SET, בו ארבע שאלות פתוחות, כשהעונים מתארים את ההבטים החיוביים והשליליים בקורס ודעתם האישית על המרצה ואופן ההוראה ומציעים דרכים לשיפור.

בהשוואה ל-SET המסורתית, אחד היתרונות האפשריים של הפורמט החדש שהוא מאפשר תיאור מפורט יותר ועמוק יותר של החוויה של הסטודנט בקורס ודעתו על המרצה. יתר על כן, היעדרן של קטגוריות מקדימות מאפשרות לקיים הסכמה בין התלמידים, דבר המצביע על אמינות (Morley 2014). לבסוף, שינויים במאה ה-21 הצמיחו קטגוריות חדשות שלא הוצגו קודם בשיטה המסורתית (שימוש באמצעים טכנולוגיים בשיעור לדוג). לפורמט החדש יש גם חסרונות אפשריים. כמות גדולה של הצהרות והיעדר קטגוריות עלולים לגרום לבלבול, חוסר יכולת להבין מתוך הצהרות סותרות וכמובן הסיכון הגבוה של קבלת משוב פוגע.

כדי להתגבר על קשיים אלה, בהתחשב באפקטיביות הידועה של שילוב של ייעוץ אישי למרצה עם ניתוח ה-SET (Marsh & Roche, 1993), פותח תהליך התייעלות וכן פותח כלי לניתוח ההערות שניתנו ב-SET בשילוב עם ייעוץ אישי למרצה. מטרות תהליך הייעוץ הן: (1) לעזור בהבנה וקבלה של הבעיות והאתגרים עליהם הצביעו הסטודנטים בסקר. (2) לארגן את כמות האינפורמציה המגיעה בתגובות הסטודנטים על הקורס והמרצה (3) לדון באסטרטגיות ארוכות וקצרות טווח כדי לטפל בנושאים שעלו בסקר.

כדי לאפיין את הקטגוריות שהופיעו בפורמט החדש של ה-SET נערך ניתוח תוכן. המדגם כלל הערות שניתנו ל-15 מרצים משלושה תחומים אקדמיים שונים: כלכלה, מנהל עסקים ומדעי הטבע. בשלב הזה זוהו 15 קטגוריות כגון עניין, ארגון, איכות המטלות, אישיות המרצה ועוד. התבנית החדשה אפשרה לספור את כמות התשובות החיוביות והשליליות בכל קטגוריה ולזהות את הנושאים העיקריים עם ההסכמה הגבוהה ביותר בקרב הסטודנטים שמילאו את הסקר.

כדי לנצל את היתרון של שאלות פתוחות התמקד הייעוץ האישי הניתן למרצים בהערות שהופיעו מספר רב של פעמים. במחקר זה נמצא שמרצים שקבלו ייעוץ אישי הנשען על תוצאות הסקרים שיפרו בצורה דרסטית את תוצאותיהם.

בהרצאה יוצג כלי הניתוח, תהליך הפיתוח שלו ותוצאות של תהליך הייעוץ האישי למרצה. בשלב 1 של המחקר נעשה שימוש בניתוח תוכן המבוסס על שיפוט אנושי. בשלב 2 ישולבו טכניקות מחשב מתקדמות לניתוח טקסט כגון: Latent Dirichle Allocation method (LDA: Blei et al., 2003) כדי לאתר ב-SET את הנושאים העיקריים.

לראות את התלמיד מגובה הכסא: על חווית ההוראה של מורים עם מוגבלויות

ד"ר פנינה שורץ-שור

כאשר מתגלגלת המורה להיסטוריה בכסא גלגלים לכתתה, האם נכנסת התרחשות נוספת לשיעור? האם נוצר דיאלוג משמעותי על רקע השונות? המחקר אשר יוצג בהרצאה, מבוסס על הנחת יסוד הגורסת כי מוגבלות נראית לעין מהווה "עניין" ועשויה להיות דוגמא לאלמנט בלתי צפוי בשיעור. קיימים מחקרים רבים העוסקים בשילובם של תלמידים עם מוגבלויות במערכת החינוך, הן מנקודת מבט של תכנון הלימודים (אבישר, 2010) והן מנקודת מבט של התרבות הבית ספרית (מילשטיין, ריבקין 2013) אולם קשה למצוא מחקר העוסק בחוויה המקצועית של מורים עם מוגבלויות. במערכת החינוך רק בשנתיים האחרונות הגיעו להכרה בחשיבות קליטתם של מורים עם מוגבלויות על בסיס תהליך ליווי אישי המתחיל בשלב ההכשרה (תכנית "ללא גבולות"). כך שמדובר בתחום שהן בפרקטיקה והן בתיאוריה – מאד לא מדובר עבודות שנעשו ואשר סייעו לביסוס התיאורטי במחקר זה, נוגעות לעולם הטיפול, (פיטוסי, 2009) על בסיס ההנחה ש טיפול וחינוך הינם תחומים נושקים במיוחד במסגרות חינוכיות בהם תלמידים מרקע חריג, (כפיר, 2009).

מטרות המחקר

- להבין האם ובאיזה אופן משפיעה המוגבלות של המורה על המפגש עם התלמידים
- לתאר את חווית ההוראה על היבטיה השונים מנקודת מבטם של מורים עם מוגבלות

מתודולוגיה פרדיגמת המחקר הינה נטורליסטית-פנומנולוגית על בסיס הסוגה הנרטיבית.

בשנים האחרונות רואים בנרטיב פרדיגמה ולא רק מתודולוגיה (ספקטור-מרזל, 2011). המחקר שיוצג נוגע בזוית מסויימת של אנשים עם מוגבלות, עניין שיש לו קשר בלתי נפרד לתרבות הסביבתית בה הם חיים ופועלים ואשר משתקף בסיפור האישי. כלי המחקר הינו ראיונות עומק אשר באמצעותם מוצגים סיפורי החיים האישיים והמקצועיים של 10 מרואיינים.

ממצאים

המחקר מלמד כי במקרים בהם מוגבלותו של אדם נראית לעין, כדוגמת המורים במחקר זה, "תנאי הפתיחה" במפגש עם הכתה מאתגרים אולם במקרים רבים משמשים בסיס ליצירת דיאלוג משמעותי ויצירת אמפתיה המרכזית בכל תהליך טיפולי וחינוכי (קוהוט, 2005). כל המרואיינים התייחסו לסוגיית הסמכות שהעסיקה אותם טרם כניסתם לכיתה ואחדים אף תיארו אותה כמאיימת. נמצא שניסיונם המקצועי הביא אותם להחליף את המושג סמכות במושג השפעה, הבחנה שעומדים עליה חוקרי חינוך (עמית, 2012).

תרומת המחקר : מעבר להבנת עולמם של אותם מורים, עשוי המחקר לעודד מכללות לקלוט סטודנטים עם מוגבלויות, לסייע להם להתמודד עם האתגרים הייחודיים ולחזק את קליטתם במערכות הקיימות.

